

AN CLÁSAL COIBHNEASTA INA CHLÁSAL AIDIACHTACH

27.1 Nuair atá clásal coibhneasta ag cáiliú ainmfhocail nó fhorainm, tá sé ag déanamh gnó aidiachta, agus is clásal aidiachtach é.

Is mó go mór is cosúil comhréir na Gaeilge, ó thaobh na gclásal aidiachtach de, le comhréir seanabairtí Béarla de shaghas *that is the book I want; I am not the man I was; he died the day she was born; he liked the people he lived with; who does he think he is?* Abairtí iad sin a bhí bunaithe sa Bhéarla sula ndearnadh forainmneacha coibhneasta de na forainmneacha ceisteacha *who, which, etc.*, trí aithris ar na focail Laidine *qui, quod, etc.* Tá dhá fheidhm ag an réamhtheachtaí (*book, man, day, people, who*), feidhm amháin sa phríomhchlásal agus feidhm eile san fhochlásal. Níl aon fhorainm coibhneasta intuigthe iontu.

De ghrá na simplíochta tráchtar anseo ar chlásail choibhneasta leithleacha dar tús forainm ceisteach cé nach clásail aidiachtacha ghnácha iad. Agus áirítear an forainm ceisteach ina réamhtheachtaí cé nach réamhtheachtaí gnách é.

27.2 Is iad seo na ranna cainte is mó atá i gceist i gcomhréir an chlásail aidiachtaigh; an réamhtheachtaí, mír choibhneasta, an t-iartheachtaí, agus briathar an chlásail.

27.3 Is é **an réamhtheachtaí** an focal atá á cháiliú ag an gclásal aidiachtach.

Feidhmíonn sé sa chlásal aidiachtach agus san uaschlásal. Is í a fheidhm san uaschlásal a chinneann a tuiseal.

Uaireanta ní bhíonn de cheangal idir an dá chlásal ach an réamhtheachtaí. Tá cló trom ar an réamhtheachtaí sa dá shampla seo a leanas: *cá bhfuil an **casúr** is troime? labhair leis an **duine** atá i gceannas.*

Tá *casúr* ina ainmní sa phríomhchlásal agus ina ainmní arís san fhochlásal. De bharr an chéad cheann den dá fheidhm sin tá *casúr* sa tuiseal ainmneach.

Tá *duine* faoi réir ag an réamhfocal *leis* sa phríomhchlásal, agus ina ainmní sa dara clásal.

De bharr an chéad cheann den dá fheidhm sin tá *duine* sa tuiseal tabharthach.

27.4 Is gnách, áfach, **mír choibhneasta** roimh bhriathar an fhochlásail: *cá bhfuil an fear a bhuaigh? Sin rud nach dtuigim.*

Ach féach **27.9**.

27.5 Is minic nach bhfeidhmíonn an réamhtheachtaí go díreach sa chlásal aidiachtach, ach go neamhdhíreach trí fhocal ar a dtugtar **an t-iartheachtaí**. Forainmneach is ea é seo a ghéilleann don réamhtheachtaí i bpearsa, in uimhir agus in inscne, faoi réir rialacha **13.19-32**. Seasann an t-iartheachtaí thar ceann an réamhtheachtaí sa chlásal aidiachtach (uaireanta i bhfochlásal eile atá taobh istigh de). Tá cló trom ar an iartheachtaí sa dá shampla seo a leanas agus tá cló rómhánach ar a réamhtheachtaí: *tá bonn 50p agam a bhfuil poll ann; dúirt sé rud nach raibh mé sásta leis.*

27.6 Foirmeacha díreacha agus neamhdhíreacha

Tugtar **clásal coibhneasta díreach** ar aon chlásal aidiachtach (taobh amuigh dfobh siúd atá i gceist in **27.9**) a bhfuil a réamhtheachtaí ag feidhmiú go díreach ann (is é sin gan aon chúnamh ó iartheachtaí), agus ar aon chlásal coibhneasta eile atá ar aon dul le clásal aidiachtach díreach maidir le foirm an bhriathair.

Tugtar **clásal coibhneasta neamhdhíreach** ar aon chlásal aidiachtach a bhfuil a réamhtheachtaí ag feidhmiú go neamhdhíreach ann (is é sin trí iartheachtaí), agus ar aon chlásal coibhneasta eile atá ar aon dul, maidir le foirm an bhriathair, lena leithéid de chlásal. Úsáidtear mír choibhneasta dhíreach i gclásal díreach agus mír neamhdhíreach i gclásal neamhdhíreach.

27.7 Bíonn briathar an chlásail choibhneasta séimhithe nó uraithe de réir **20.4-9**, **20.13-18**. Baintear feidhm as an bhfoirm choibhneasta i gclásail dhíreacha dhearfacha, agus as an bhfoirm spleách i gclásail dhíreacha dhiúltacha agus i gclásail neamhdhíreacha.

AN CLÁSAL AIDIACHTACH DÍREACH DEARFACH

27.8 Is cónasc iomarcach an mhír choibhneasta *a* sna clásail aidiachtacha dhfreacha dhearfacha. Cé gur gnách í a scríobh (ach féach **27.9**), níl sí riachtanach de réir na comhréire, agus is minic báite í idir dhá chonsan féin sa chaint. Is iad seo na príomhchásanna ina n-úsáidtear an clásal dhfreach (tá cló trom ar an réamhtheachtaí)

□ an réamhtheachtaí ina ainmní sa chlásal aidiachtach: *cá bhfuil an leabhar a bhí ar an tábla? sin é an fear a shábhálfaidh an tír; scríobh síos inscne na bhfocal seo a leanas; ní thuigim iad seo a deir gur fearr géilleadh; críochnóidh mé an obair a bhí á déanamh agam; cé a bhí ag caint leat?*

□ an réamhtheachtaí ina chuspóir ag briathar an chlásail aidiachtaigh: *tabhair dom leath an airgid a fuair tú; taispeánfaidh mé duit an teach a cheannóimid; cad a dhéanfaimid?*

□ an réamhtheachtaí ina chuspóir ag an ainm briathartha atá sa chlásal aidiachtach: *críochnóidh mé an obair a bhí mé a dhéanamh; cá bhfuil an roth a chonaic mé thú a dheisiú? thug sé an fhianaise a bhí rún aige a thabhairt; ní fheicim aon rian den teach a bhí tú ag iarraidh a thógáil; seo an chéad áit a thabharfaidh siad iarraidh a ionsaí; cad é an rud a bhí Bruadar ar aigne a dhéanamh?*

□ an réamhtheachtaí ag feidhmiú mar dhobhriathar ama sa chlásal aidiachtach: *sin é an uair a loitfear iad; cén uair a shroichfidh Gaillimh? ní cuimhin liom an lá a tháinig siad; maraíodh é an bhliain a thosaigh an cogadh.*

Taobh amuigh den fhocal *uair* is féidir an clásal neamhdhíreach a úsáid ar lorg a leithéidí sin de réamhtheachtaithe.

27.9 Ní úsáidtear an mhír choibhneasta dhearfach dhfreach roimh na focail *atá* (foirm den bhriathar *bí*), *atáim*, *atáimid*, *atáthar*, *is*, *ba*, *ab*: *cá bhfuil an fear atá tinn? seo an ceol atáim[id] a fhoghlaim; na héadaí atáthar a chaitheamh, cad is fiú é? an scéal is iontaí díobh go léir; ba é ba rí ann; sin é an fear ba chúis leis; Seán ab ainm dó.*

AN CLÁSAL AIDIACHTACH NEAMHDHÍREACH DEARFACH

27.10 Ní mór an mhír choibhneasta *a* (*ar*) a chur roimh an mbriathar sa chlásal neamhdhíreach dearfach. Is cónasc simplí é seo ach amháin nuair a thagann réamhfocal roimhe, nó nuair is réamhtheachtaí é féin. (Déantar cumasc den mhír sin agus an chopail.) Is féidir na samplaí a aicmiú de réir fheidhm an iartheachtaí. (Tá cló trom ar an réamhtheachtaí agus ar a iartheachtaí agus ar aon chumasc ina bhfuil siad.)

□ an t-iartheachtaí ina aidiacht shealbhach: *ní fhaca mé an bhean a raibh a mac san ospidéal; a fhir úd a bhfuil faobhar ar do ghuth; is iomaí duine a dteipfeadh ar a mhisneach sa chás sin; sin an fear arb amhránaí a iníon; ní dhéanfaidh sé an obair ar ceapadh lena haghaidh é; sin í an obair ar tháinig ár dTiarna ar an saol chun a déanta; cé ina choinne a raibh tú ag imirt?* [= *cé a raibh tú ag imirt ina choinne?*] *cad ina thaobh ar labhair sé?* [= *cad ar labhair sé ina thaobh?*].

Ní mór an mhír choibhneasta neamhdhíreach a úsáid in abairtí dar tús fhorainm ceisteach (i gcumasc leis an gcopail nó saor)+ réamhfocal comhshuite a bhfuil aidiacht shealbhach idir a dhá chuid + mír choibhneasta. Ach má chuirtear an chopail treise in áit an fhorainm cheistigh is é an leagan coibhneasta díreach a úsáidtear: *is ina choinne a bhí mé ag imirt.*

□ an t-iartheachtaí ina fhorainm réamhfhoclach: *is é seo an poll a dtagann na coiníní as; tóg an chathaoir a bhfuil an mála uirthi; níl a fhios agam cén seomra ar chodail sé ann; ní fheicim na fir a raibh tú ag caint leo; fear arb ainm dó Oisín atá ann; seo an rud a mbeidh Peadar ag teacht chugat mar gheall air; cé hiad na garsúin a raibh an troid eatarthu? bhí asal aige arbh iomaí capall nach mbeadh chomh mór leis* (tá clásal díreach diúltach nach mbeadh ... *leis* taobh istigh den chlásal neamhdhíreach dearfach *arbh iomaí... leis* sa chás seo); *cér díobh é?* [= *cé ar díobh é?*]; *cár bh as é?* [= *cá arb as é?*]; *cár bh as ar tháinig sé?* [= *cá arb as ar tháinig sé?*] (tá *as* ina iartheachtaí sa dá fhoclásal sa chás seo); *cé dó a dtabharfaidh mé an duais?* [= *cé a dtabharfaidh mé an duais dó?*] *céard leis a*

ndearna tú é? [= **céard** a ndearna tú **leis** é?] **cad chuige** a bhfuil tú anseo? [= **cad** a bhfuil tú anseo **chuige**?]

Úsáidtear an mhír choibhneasta neamhdhíreach in abairt dar tús forainm ceisteach (i gcumasc leis an gcopail nó saor) + forainm réamhfhoclach + mír choibhneasta. Ach *is as a tháinig sé; an dó a thabharfaidh mé é? ní leis a rinne tú é; nach chuige sin atá tú anseo?*

□ an t-iartheachtaí ina fhorainm pearsanta faoi réir ag réamhfhocal: *fuair sí **moladh** arbh fhearr di [bheith] gan é; cad is ainm don saighdiúir úd a raibh argóint idir é agus an mairnéalach?*

Ní úsáidtear an saghas sin iartheachtaí ach nuair nach bhfuil forainm réamhfhoclach oiriúnach ag freagairt don réamhfhocal.

□ an t-iartheachtaí (forainm pearsanta) ina chuspóir ag briathar: *cá bhfuil na **garsúin** ar mhol an sagart **iad**? sin an sórt coirpigh a leanfadh na gardaí go deireadh an domhain é*

Chun athbhí a sheachaint is mó a bhaintear feidhm as an saghas abairte thuas. Tá dhá bhí ag *cá bhfuil na garsúin a mhol an sagart?* mar ní fios cé acu gníomhaí nó cuspóir an focal *sagart*. Más gníomhaí *sagart* is féidir an athbhí a sheachaint leis an gcor neamhdhíreach mar atá thuas. Ach más cuspóir *sagart* níl an athbhí inseachanta mar sin.

□ an t-iartheachtaí ina ainmní

• i bhfoirm tháite briathair: *is **daoine** iad arbh fhearr liom go dtiocfaidís go ciúin*

• mar fhorainm pearsanta: *bhí **uaireadóirí** aige arbh fhiú a lán **iad**; an **duine** gan seift úd ar cuma é nó muc; is **gúna** é ar mhaith liom go mór é a cheannach; an **fear** ar theastaigh uaithi é a phósadh; is **ráiteas** é ar cheart go gcuirfeadh sé ionadh orainn; bhí Gaeilge ag **fear** ar shíleamar gur Shasanach é.*

Ní úsáidtear abairtí den chineál thuas ach go hannamh. Is gnách an chopail nó frása ainm bhriathartha a bheith iontu. Is féidir dul an chlásail dhírigh a chur ar a mbunáite: *bhí uaireadóirí aige ab fhiú a lán; bhí Gaeilge ag fear a shíleamar ba Shasanach.*

27.11 Is gnách an mhír choibhneasta neamhdhíreach a úsáid gan iartheachtaí nuair is *áit, fáth, caoi, dóigh, am, lá, oíche* nó focal ama eile an réamhtheachtaí, má tá sé ag feidhmiú mar

dhobhriathar ag cáiliú an bhriathair atá sa chlásal coibhneasta: *sin an áit a bhfuil an cheist; cén fáth ar tháinig tú? cén chaoi a bhfuil tú? cad é an dóigh arb orthusan an locht? is cuimhin liom an t-am (lá, oíche, etc.) ar gabhadh é.*

Ní mór an clásal aidiachtach díreach a úsáid in abairtí mar seo: *seo an áit is fearr; cad é an áit a thogh sé? ar chuala tú an fáth a thug sé? an chaoi atá mé a chur ar an teach.*

Tig le níos mó ná iartheachtaí amháin bheith i gclásal aidiachtach: *an bhfeiceann tú an gasúr ar thug a athair scilling dó?*

AN CLÁSAL AIDIACHTACH DIÚLTACH

27.12 Is iad na cónaisc *nach, nár* na mfreanna coibhneasta diúltacha. Déantar cumaisc de na mfreanna seo agus an chopail. Is cónaisc shimplí iad. Níl de dhifríocht idir comhréir na gclásal diúltach díreach agus comhréir na gclásal diúltach neamhdhíreach ach iartheachtaí a bheith i bhformhór na gclásal neamhdhíreach de réir rialacha **27.10**. (Sa chuid eile den rannóg seo tá cló trom ar an réamhtheachtaí, agus ar an iartheachtaí más ann dó.)

27.13 **An clásal díreach diúltach:** *tá fear anseo nach n-aontaíonn leat; dúirt sé rud éigin nár thuig mise; céard nach ndearna sé? rinne sé gníomh nach raibh rún aige a dhéanamh; tiocfaidh an uair nach mór dó imeacht.*

27.14 **An clásal neamhdhíreach diúltach:** *tá teach aige nach gcastar a leithéid ort ach go hannamh; rinne sé caint nach raibh spéis agam inti; tugadh cúnamh dom nach bhféadfainn dul ar aghaidh gan é; tá a fhios agamsa teaghlach amháin nach gcáinfeadh an sagart iad; sin dream nár mhaith liom go labhróidís liom; bhí piostal aige nárbh fhiú mórán é; ní haon mhaith bheith á lorg in áit nach bhfuil sé.*

27.15 D'fhéadfadh clásail na n-abairtí seo a leanas bheith díreach nó neamhdhíreach: *tiocfaidh sé lá nach mbeifear ag súil leis; rud atá ann nach furasta a dhéanamh.*

Tá clásal na chéad abairte acu díreach nó neamhdhíreach de réir mar a áirítear *nach mbeifear* ina fhoirm dhiúltach ar *a bheifear* nó ar *a mbeifear*.

Tá clásal an dara habairt díreach nó neamhdhíreach de réir mar a áirítear an focal *a* ina réamhfocal nó ina aidiacht shealbhach.

Uaireanta úsáidtear *ná go* (*ná gur*) in ionad *nach* (*nár*) ar lorg uaschlásail dhiúltaigh: *ní raibh aon lá ná gur cheap sí go mbeadh sé chuici isteach*.

AN DÁ FHORAINM CHOIBHNEASTA

27.16 Ní mór atá forainmneacha coibhneasta i gceist sa Ghaeilge. Ach tá dhá shaghas ann agus iad ar aon dul leis an gcónasc neamhdhíreach dearfach *a* (*ar*)

□ maidir lena bhfoirm féin

□ maidir leis an bhfoirm den bhriathar a leanann iad □ maidir lena dtionchar ar thosach an bhriathair sin

□ maidir leis na cumaisc a dhéanann siad leis an gcopail.

Níl aon fhoirm dhiúltach ag ceachtar den dá shaghas. Déantar cumaisc dfobh féin agus réamhfocail dar críoch guta.

27.17 An forainm coibhneasta iarteachtach

Chomh maith le bheith ina cónasc tig leis an mír choibhneasta neamhdhíreach dhearfach bheith ina hiartheachtaí sa tslí go ndéanann sí gnó forainm. Tarlaíonn seo nuair a thagann sí ar lorg réamhfocail a bhfuil réamhtheachtaí roimhe. Sa chás sin tugtar forainm coibhneasta iarteachtach ar an mír *a* (*ar*): *is é seo an poll as a dtagann na coiníní; tóg an chathaoir ar a bhfuil an mála; níl a fhios agam cén seomra inar chodail sé; ní fheicim na fir lena raibh tú ag caint; fear darb ainm Oisín atá ann*. [*darb* = *do* (réamhfocal) + an forainm coibhneasta + an chopail phríomha]

Cé gur slachtmhar múnlaí na n-abairtí sin ní mór atá siad in úsáid i nGaeilge an lae inniu taobh amuigh den Ghaeilge scríofa, agus ansin féin is annamh a bhaintear feidhm astu ach i gcás na réamhfhocal *ar, as, do, i, le*. Ní úsáidtear ar chor ar bith iad le réamhfhocail a rialaíonn an tuiséal ainmneach (*ach, amhail, gan*, etc.); agus níl aon mhúnlaí diúltacha ann a d'fhreagródh dóibh.

27.18 An forainm coibhneasta réamhtheachtach

Tig leis an mír choibhneasta *a (ar)* bheith ina cónasc agus ina réamhtheachtaí san am céanna.

Sa chás seo freisin tá feidhm forainm aici agus tugtar an forainm coibhneasta réamhtheachtach uirthi toisc í a bheith i dtosach an chlásail choibhneasta. Ciallaíonn an forainm coibhneasta seo *iomlán* nó *an méid* go hiondúil. Fearacht na réamhtheachtaithe eile feidhmíonn sé san uaschlásal agus sa chlásal aidiachtach. (Féach mar a dhéanann an focal Béarla *whatever* an rud céanna san abairt *take whatever you want*.)

Tig leis an bhforainm coibhneasta réamhtheachtach feidhmiú sa chlásal aidiachtach go dfreach nó go neamhdhfreach trí iarteachtaí, ach is í foirm an bhriathair a leanann é sa dá chás ná an fhoirm a leanann an cónasc simplí neamhdhfreach *a (ar)*.

□ feidhmiú dfreach sa chlásal aidiachtach: *is leat a bhfuil agam; d'ólamar a bhfuairamar; sin ar chualamar; bhain sé de a raibh air; ba é Somhairle an fear ba chiallmhaire dá (= de + a) raibh ann; lá dá raibh sé ag seilg chuaigh sé go Binn Éadair; agus d'éirigh sé i ndiaidh a ndúirt an dochtúir; is leor tonna eile le cois a bhfuil agam; ní cháinfeadh duine ar bith a bhfuil mé a ól; ní chothódh sé an cat a n-íosfadh sé; sin ar cuimhin liom; sin arbh eol dó; na smaointe ab uaisle dar chúis leis an réabhlóid.*

Maidir le dhá fheidhm an réamhtheachtaí tá forainm coibhneasta an chéad abairt thuas ina ainmní sa phríomhchlásal agus ina ainmní freisin sa chlásal aidiachtach.

□ feidhmiú neamhdhíreach sa chlásal aidiachtach: *bhídís i ngach uile theach dá* (= de + a) *dtéimis go dtí é; mharaigh siad an uile dhuine dár* (= de + ar) *fhéad siad teacht suas leis; tá sé lag de bharr a ndeachaigh sé tríd; sin a bhfuil a fhios agam.*

San uatha atá an t-iartheachtaí i ngach abairt thuas.

San abairt dheireanach thuas tá an chéad *a* (an forainm coibhneasta) ina fhaisnéis nó ina ainmní (de réir an chomhthéacs) sa phríomhchlásal, agus é ag feidhmiú sa chlásal aidiachtach tríd an dara *a* (aidiacht shealbhach).

27.19 Is í an chuid den abairt atá ar lorg an fhorainm choibhneasta réamhtheachtaigh atá ina clásal aidiachtach (ní áirítear an réamhtheachtaí ina chuid den chlásal aidiachtach in aon chuid den chaibidil seo). Os a choinne sin, áfach, is clásal ainmfhoclach go hiondúil an chuid den abairt dar tús an forainm coibhneasta réamhtheachtach. Is é sin - forainm coibhneasta réamhtheachtach + clásal aidiachtach = clásal ainmfhoclach.

Chun an méid sin a thuiscint níos soiléire déanaimis taifeach ar an abairt *is leat a bhfuil agam*:

<i>Copaíl</i>	<i>Faisnéis</i>	Ábhar cainte iomlán (clásal ainmfhoclach)	
is	leat	ainmní	lleathnú an ainmní (clásal aidiachtach)
		a	bhfuil agam

27.20 Is féidir le haidiacht nó le frása an forainm coibhneasta réamhtheachtach a cháiliú ach ní thagann an cáilitheoir idir é agus an briathar a leanann é: *díol gach a bhfuil agat; thuigfinn gach a mbeadh sé ag cur síos air; déan gach ar ceart a dhéanamh; rinne sé gach ar chóir a dhéanamh; sin a bhfuil d'airgead agam; i ndiaidh a raibh sé a dhéanamh de ghuíodóireacht; dá mhéad a bhfuil a chomrádaithe a thabhairt de chabhair dó; i measc a raibh eile ann bhí Seán ann.*

27.21 Uaireanta bíonn brí ar leith ag an bhforainm coibhneasta réamhtheachtach mar a leanas

□ pointe ama: *go dtí a bhfuil le fíordhéanaí*

□ feidhm comparáide nó modha: *go n-éirí leat go geal, a ndúirt Diarmaid [a ndúirt = mar a dúirt]*.

27.22 Úsáidtear an cónasc coibhneasta dfeach, amanna, in áit an fhorainm choibhneasta réamhtheachtaigh: *ní buan gach ní a chaitear; an leanbh is deise a chonaic tú riamh.*

27.23 Úsáidtear *an méid* in áit an fhorainm choibhneasta réamhtheachtaigh le clásail dhiúltacha: *an méid nach bhfuil agam tá sé ag Séamas; chaill sé ar na cártaí an méid nár ól sé.*

Réamhtheachtaí eile

27.24 Is féidir forainmneach a úsáid mar réamhtheachtaí: *tabhair é dóibh siúd ar leo é; cé hé seo a dúirt é? cad é siúd ab ainm dó?*

Is minic áfach a chuirtear an t-alt + ainmfhocail mar *duine, daoine, muintir, rud, rudaí* thar ceann an fhorainmnigh: *tabhair é don mhuintir ar leo é; cé hé an duine a dúirt é? sin an rud a chreid sé féin.*

27.25 Tá forainm uatha pearsanta ar leith sa Ghaeilge a úsáidtear (leis an alt) mar réamhtheachtaí, mar atá *té*: *an té nach bhfuil láidir ní foláir dó bheith glic; tabhair é don té is fearr (don té ar leis é, etc.).*

27.26 Is minic ainmneach comhaisnéise ina réamhtheachtaí: *gabhadh iníon an Ghearltaigh, an bhean a rinne an ghoid.*

27.27 Baintear feidhm as na focail *rud, ní* (gan an t-alt) mar réamhtheachtaí thar ceann clásail nó frása: *chaill sé an cluiche, rud a bhí tuillte aige; dúirt mé leis an solas a lasadh,*

rud a rinne sé; agus rud ab annamh léi, chuaigh sí chun faoistine; thit sé i laige, ní nach ionadh.

PÉIRÍ DE CHLÁSAIL AIDIACHTACHA

27.28 Clásail Chomhordaitheacha

Más clásail chomhordaitheacha dhá chlásal aidiachtacha níl le déanamh ach cónasc oiriúnach a chur eatarthu: *an té a thioctadh isteach agus a chloisfeadh thú.*

27.29 An Clásal Idiraisnéiseach

Uaireanta cuirtear clásal aidiachtach breise isteach idir gnáthchlásal aidiachtach agus a uaschlásal a mhaolaíonn feidhm an ghnáthchlásail ar bhealach éigin gan cur isteach ar a mhúnlá. Tá an clásal breise, mar a déarfá, faoi lúibíní idir an dá chlásal eile. Clásal idiraisnéiseach a thugtar ar an gclásal breise seo. Briathar a léiríonn tuairim nó caint, nó cothrom a leithéid sin de bhriathar, is gnách sa chlásal idiraisnéiseach. Is iondúil gur clásal dfreach an clásal idiraisnéiseach, ach féadfaidh an clásal aidiachtach eile bheith dfreach nó neamhdhíreach. (Tá cló trom ar na réamhtheachtaithe agus ar na hiartheachtaithe sna samplaí.)

□ an dara clásal aidiachtach ina chlásal dfreach: *sin é an **rud** a mheas sé a chonaic sé; **cé** a shíleann tú atá ionam? **cad** is dóigh leat a dhéanfaidh d'athair? ní mise an **té** is dóigh libh is mé; thug sé **léim** nár cheap mé a thabharfadh sé choíche.*

In ionad an chláisail idiraisnéisigh baintear feidhm, amanna, as clásal neamhdhíreach, agus déantar clásal ainmfhoclach den dara clásal aidiachtach: *bhí Gaeilge ag fear ar shíleamar gur Shasanach é in ionad bhí Gaeilge ag fear a shíleamar ba Shasanach. (27.10).*

□ an dara clásal ina chlásal neamhdhíreach: ***cé** is dóigh leat a bhfuil an t-airgead aige? fuair mé an eochair in **áit** a mheas mé nach bhfaighinn í; is bronntanas é ó **fhear** a shíl*

sibh nach raibh pingin aige; cén scombra a cheapann sibh ina bhfuil siad? cá háit seo a dúirt tú a raibh an gluaisteán?

27.30 Bíonn cómhalartú idir díreach agus neamhdhíreach corruair: *fuair mé é in áit ar mheas mé a gheobhainn é in ionad fuair mé é in áit a mheas mé a bhfaighinn é.*

27.31 Ar aon dul leis an gclásal idiraisnéiseach maidir le comhréir atá clásail aidiachtacha áirithe dar múnla copail + breischéim aidiachta *sin an leabhar is fearr a thaitin liom; is é Dún Dealgan an baile mór is lú a bhfuil eolas agam air.*

Agus, ar ndóigh, féadann an dá shórt clásal, clásal idiraisnéiseach agus clásal breischéime araon, teacht le chéile in aon abairt amháin: *dúirt siad gurb í seilg í ba mhó ba chuimhin leo a deineadh riamh sna hoileáin ar a ghiorracht aimsire.*

27.32 Feidhm clásail aidiachtaigh a bhíonn ag an bhfrása ainm bhriathartha sna múnlaí atá i gceist in **18.14, 18.29**: *aimsir na móna a bhaint* (= an t-am a bhaintear an mhóin); *fear deisithe bróg* (= fear a dheisíonn bróga); *fear siúil* (= fear nach gcónaíonn in aon áit amháin ach tamall den bhliain).